

DEATH SENTENCE

106/72

G.P.-8.

J. 445.

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(APPELATE DIVISION).
(AFDELING).

APPEAL IN CRIMINAL CASE.
APPEL IN STRAFSAK.

JABULANI

RABEBE

Appellant.

versus/teen

THE STATE

Respondent.

Appellant's Attorney Pro Deo
Prokureur van Appellant

(2) Respondent's Attorney A.G. (Pmburg)
Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate G.B. MILLER, Q.C.
Advokaat van Appellant J.J. LAPPENG

Respondent's Advocate J. S. JANSÖN
Advokaat van Respondent

Set down for hearing on
Op die rol geplaas vir verhoor op

19-9-72
3.6.11

(D.C.L.D.)

Coram: Rumpff
Wessels
Muller.

G.B. Miller: 9:45-11:00 11:15-12:45 2:15-3:15
J.S. Jansen: 3:15-4:15
Miller reply 4:15-4:30

C.A.V.

Rum 1.1.11 A.R. Appel van die hand gewerp.

[Signature]
28-11-1972
RECHTER, APPEL OMGEV.
HOOG. APPELHOOF.
ALBEMPORTER

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

JABULANI RADEBE

Appellant

en

D I E S T A A T

Respondent

CORAM: RUMPF, WESSELS et MULLER, ARR.

VERHOOR: 19.9.1972. GELEWER: 28.11.1972.

U I T S P R A A K

RUMPF, AR. :

Die appellant in hierdie saak is o.a.

aan moord skuldig bevind sonder versagtende omstandighede en

ter dood veroordeel. Hy is in die ^{Durban en Kus Plaaslike Afdeling} ~~Natalse Provinsiale Afdeling~~

verhoor deur 'n regter en twee assessore. Een van die assessore

was van mening dat daar wel versagtende omstandighede was.

Die Hof a quo het verlof tot appel teen die skuldigbevinding

aan moord geweier maar wel verlof toegestaan om teen die vonnis

te appelleer. 'n Aansoek is deur die Verhoorhof toegestaan om

die/.....

die oorkonde aan te vul deur invoeging van n beskrywing deur die regter van wat by n sekere geleentheid in die Hof plaasgevind het, en op versoek het die regter ook die volgende spesiale aantekeninge gemaak: (whether)

"The proceedings in connection with or during the trial are alleged to be irregular or not according to law in the following respects, namely:-

- (i) That the Court failed to recuse itself from the case after the incident described in Volume 2 of the record at page 161 in lines 14 to 16 had taken place;
- (ii) That although, by the stage of the trial immediately before judgment had been reached, it had been alleged and had also appeared that the accused was not of sound mind, the Court did not deal with him in the manner provided by law relating to mental disorders and order that he be removed to an institution for observation;
- (iii) That a statement made by the State witness Petrus Mcushwa Ndhlovu to the Police before the trial, from which his evidence given in Court differed on certain points of substance in the manner set out in the document marked 'A' handed in by consent at the hearing of the application for special entries, was not placed at the disposal of Counsel for the defence at the trial to enable him to cross examine Ndhlovu in the light thereof."

Die appellant is gedurende sy verhoor

pro/.....

pro deo deur adv. Lapping verdedig maar omdat die mening bestaan
het dat die beslissing in hierdie saak o.a. vraagstukke inhou
wat van belang in verband met die regpleging is, het die
Voorsitter van die Natalse Balieraad, adv. Feetham S.C., bygestaan
deur adv. Lapping, op versoek van die Hof die aansoek om verlof
tot appèl en die notulering van die spesiale aantekeninge gedoen.
In hierdie Hof het adv. Muller^{O.C.} bygestaan deur adv. Lapping,
namens die appellant verskyn.

Om die geldigheid van enige van die betoë
in hierdie Hof gelewer te beoordeel, is dit nodig om 'n krono-
logiese beskrywing te gee van wat in die Verhoorhof gebeur het,
en na sekere getuienis te verwys wat afgelê is.

Die verhoor was 'n summiere verhoor en
voordat die appellant (hierna die beskuldigde genoem) gevra is
om te pleit, het die regter aan die beskuldigde meegedeel dat
hyself nie bewus is van die erns of nie van die klag en dat hy
besluit het om sonder assessore voort te gaan. Hy het ook
die beskuldigde meegedeel dat adv. Lapping as pro deo advokaat
hom sou verdedig maar dat hy verstaan dat hy (die beskuldigde)

nie/.....

nie van die dienste van adv. Lapping wou gebruik maak nie en homself sou verdedig. Na n verdere verduideliking deur die regter en n kort verdaging, het die beskuldigde die regter meegedeel dat hy wel bereid is om deur die advokaat verdedig te word. Dit het ook geblyk dat beskuldigde beswaar gehad het teen die tolk wat gebruik is ene Malamba, maar tevrede was met n ander tolk, ene Nsundwane. Die regter het daarna die beskuldigde meegedeel dat assessore beskikbaar geword het, twee advokate, en dat die saak met assessore verhoor sou word en hom gevra of hy enige beswaar teen enige van die twee assessore het. Die beskuldigde het geen beswaar gehad nie en toe die moordklag aan beskuldigde gestel is, het hy onskuldig gepleit. Op n aanklag van motordiefstal het hy skuldig gepleit. Die eerste getuie was n beweerde medepligtige, Fanile, oud 18 jaar. Hy het verklaar dat hyself, die beskuldigde en ene Petrus en die oorledene met n motorvoertuig in die oggend na Umbumbulu gery het terwyl die oorledene die voertuig bestuur het. By n winkel het hulle gestop en uit die voertuig gegaan en hy het vertel hoe in die winkel geld geroof is onder leiding van die beskuldigde wat die persone in die winkel met n speelgoedpistool bedreig het.

Hulle/.....

Hulle het teruggehardloop en in die voertuig gespring terwyl

hulle deur persone agtervolg is. Kort nadat die voertuig weggetrek het, met oorledene aan die stuurwiel, het dit teen n wal vasgery. Hulle het uitgespring en weggehardloop na waar bosse was. Daar het Petrus sy eie koers gekies terwyl die getuie en die oorledene die beskuldigde gevolg het. Daarna het hulle n rivier deurgesteek en van hulle klere gewas en in die son gelê om droog te word. Later het die beskuldigde die oorledene daaraan herinner dat hy by n vorige geleentheid n fout begaan het met die bestuur van n motor. Oorledene het dit erken en beskuldigde het hom gesê dat hy aan n regter, wat hom vantevore tot agt jaar tronkstraf veroordeel het, gesê het dat wanneer hy uit die gevangenis ontslaan word daar bloed sou loop. Die beskuldigde het ook gesê dit is beter dat hy die oorledene dood maak omdat hy aan die regter gesê het dat daar bloed sal loop. Die beskuldigde het daarop met n mes twee snye op die voorkop van die oorledene toegebring en hom n sny oor die keel gegee. Die oorledene het deur die rivier gehardloop en die beskuldigde het hom

agtervolg/.....

agtervolg en ingehaal en met 'n skroewedraaier doodgesteek.

Die getuie het daarop die beskuldigde betig, maar die het hom met die dood bedreig indien hy iets sou vertel^{van} wat gebeur het.

Op hierdie stadium het die regter vrae begin stel en die getuienis van die getuie lees soos volg:

„Was the accused sober at that stage? ---
When I looked at the accused when he did this, he appeared to me not to be normal, and when he threatened me, I realised that, well, it means that he has the intention to kill, and he is really going to stab me.

Yes, that is one question. The question is whether you know if he had had any liquor or any dagga? Was there anything wrong with him up to that time? --- No, he had not smoked any dagga.

Up to the stage of the killing, he appeared to be normal, is that right? --- Yes.

But at the time of the killing, you thought he was very seriously intending to kill you too if you were not careful? --- Yes."

Dit was die einde van sy hoofgetuienis

en die Hof het vir 'n kort tyd verdaag. Na die verdaging het

die regter die beskuldigde meegedeel dat sy advokaat versoek

het dat die getuie se kruisverhoor uitgestel word sodat die

advokaat verdere informasie kon inwin en die kruisverhoor is

toe uitgestel tot die volgende dag. Met die saak is egter

voortgegaan/.....

voortgegaan en n medikus en patoloog, dr. Schikkinge, het getuienis afgelê oor die toestand van die oorledene se lyk wat ten tyde van die ondersoek in n ver gevorderde stadium van ontbinding was as gevolg waarvan hy nie die oorsaak van dood kon vastel nie. By die hervatting van die verhoor op die volgende dag het die beskuldigde se advokaat aansoek gedoen dat die beskuldigde vir observasie verwys word kragtens artikel 28 (3) van die Wet op Geestesgebreken van 1916, gelees met artikel 164 van die Strafproseswet (laasgenoemde artikel handel oor twyfel omtrent die vermoë van n beskuldigde om die verrigtinge te begryp), en wel op grond van die getuienis van die getuie Fanile hierbo aangehaal. Dit moet opgemerk word dat skynbaar op hierdie stadium, en ook op geen latere stadium nie, uitdruklik verwys is na die bepalings van artikel 182 van die Strafproseswet wat soos volg lees:

„Indien dit te eniger tyd na die aanvang van n verhoor beweer word of blyk dat die beskuldigde nie by sy volle verstand is nie, of indien daar by so n verhoor ter verdediging aangevoer word dat die beskuldigde vanweë kranksinnigheid nie strafregtelik aanspreeklik was vir die doen of late wat na bewering die misdryf waarvan hy

aangekla/.....

aangekla word, uitmaak nie, moet met hom gehandel word op die wyse voorgeskryf deur die wetsbepalings met betrekking tot geestesgebreke."

Subartikels (1), (2), (3) en (4) van artikel 28 van die Wet op Geestesgebreken, No. 38 van 1916 lees soos volg: (Die Engelse teks word gekwoteer omdat die Nederlandse n nie te goeie vertaling van die Engelse skyn te wees nie).

- „(1) If, during a preparatory examination held against any person or on the arraignment or during the trial of any person charged with a criminal offence, it appears to the judge, magistrate, or other judicial officer presiding at the preparatory examination or trial, that such person is mentally disordered or defective, the question of such person's mental condition shall be inquired into by a jury especially empanelled for the purpose if the trial be before a judge with a jury, or if the trial be before a superior court without a jury by such court, or otherwise by the magistrate or judicial officer before whom the preparatory examination or trial is being held.
- (2) If such jury, court, magistrate or judicial officer (as the case may be) find after hearing evidence (which shall include medical evidence) that such person is mentally disordered or defective the presiding judge, magistrate or judicial officer shall record that finding and issue an order committing such person to a gaol or institution (not being a licensed institution) pending the signification of the Governor-General's decision.
- (3) If the jury, court, magistrate or judicial officer (as the case may be) have any doubt as to whether such person is or is not suffering from/.....

from mental disorder or defect the presiding judge, magistrate or judicial officer shall direct ~~that he be removed to an institution (not being a licensed institution)~~ there to be under observation.

- (4) The physician superintendent of the institution to which such person has been so removed shall, as soon as practicable, submit a report as to the mental condition of such person to the presiding judge, magistrate or judicial officer concerned, who shall act mutatis mutandis in accordance with the applicable provisions of sub-sections (6) and (7) of section twenty-seven."

Artikel 29 (1) van hierdie Wet bepaal die volgende:

"When in any indictment, summons or other criminal charge any act or omission alleged against any person as an offence, and evidence (including medical evidence) has been given in the trial of such person for that offence that he was mentally disordered or defective so as not to be responsible according to law for the act or omission charged, at the time when the act was done or the omission occurred, then, if it appears to the jury, or in the case of a trial before a court without a jury, to the court or to the magistrate or other judicial officer before whom such person is tried, that he did the act or made the omission charged but was mentally disordered or defective as aforesaid at the time when he did or made the same, the jury, court, magistrate, or other judicial officer (as the case may be), shall return a special verdict or finding to the effect that the accused was guilty of the act or omission charged against him, but was mentally disordered or defective as aforesaid at the time when he did the act or made the omission."

Na die aansoek van beskuldigde se advokaat

het die regter aan die hand gedoen dat die getuie Fanile verder ondervra word omtrent die geestestoestand van die beskuldigde en die beskuldigde se advokaat het daarmee saamgestem. Die getuie is daarop deur die regter sekere vrae gestel en hy het gesê dat hy die beskuldigde vir langer as n jaar geken het. Sy getuienis lees ook o.a. soos volg:

„Now, when you say that the accused did not appear to be normal, what do you mean by that? --- By that I meant this, that the accused killed this person, and when I looked at his facial expression, he appeared to have changed from what his facial expression had been prior to that.

How was his facial expression? What was it like? --- At that stage the accused stared at me with his eyes bulging out, and when I spoke to him, I gained the impression that he wasn't hearing properly, or understanding what I was saying.

What did you say to him? --- I was remonstrating with him. I said, 'Hey, don't do such a thing and kill a person'. He just stared at me.

Did he do anything to you? --- After he stared at me for a while, he then said to me, 'I will kill you as well. I feel like killing you, and you don't go back to your home'.

Yes? How did you react to that? --- I decided to remain silent.

Yes? --- And that was all, and we then left."

Op/.....

Op n verdere vraag of hy ooit iets abnor-

^als by die beskuldigde opgemerk het, was sy antwoord dat hy nie enige abnormaliteit bemerk het nie. Hy het ook gesê dat hy nie gesien het nie dat die beskuldigde daardie dag alkohol gedrink het of dagga gerook het. Die beskuldigde het wel n sigaret gerook. Die getuie het ook verklaar dat hoewel hy die vorige dag by die beskuldigde en die ander persone was, hy eers op die dag van die roof daarvan bewus geword het dat daar geroof sou word. Hy het weer verduidelik dat die beskuldigde die oorledene doodgemaak het omdat die oorledene n tweede ^{het/} keer n fout begaan in verband met sy bestuur van n voertuig en in antwoord op verdere vrae lees sy getuienis soos volg:

"I haven't got big eyes like the accused, but he had his eyes bulging out. I had never seen him staring at a person in that fashion before.

Did he appear to know what he was saying? ---
Yes, he appeared to know what he was saying, but there was a stage when the accused looked up in the sky, then he stared ^{at} laughing."

In herverhoor het die getuie o.a. die volgende gesê:

"Now, when you say he appeared to you to be abnormal, do you mean that he appeared to you as a person that was completely mad, or did he appear to you as a person who was extremely vexed by what had happened? Angry? ---

He did not appear to be mad, he appeared to be

very/.....

very angry because of what had happened, that the deceased collided with the embankment.

And you said he referred to a previous incident where this had also occurred, and where they were nearly apprehended and they had to flee on foot instead of utilising the 'get-away' car, is that so? --- Yes.

Now, there is something I don't understand about your evidence: you said you observed him to be very cross, and then at certain stages you said he'd be smiling and he'd laugh at certain stages. You said that? --- Yes.

Now, when he smiled (witness intervenes)

---M'Lord, the impression I gained from the smiling and laughing at me was that he did not want to show his anger at me."

Na die herverhoor van Fanile het die regter die beskuldigde se advokaat gevra of hy verdere getuienis wil voorlê. Sy antwoord was dat indien die Hof van mening is dat daar nie voldoende getuienis voor die Hof is nie „this might be a case where medical evidence at this stage should possibly be led". Die regter het die advokaat van beskuldigde meegedeel dat hy en die assessore nie oortuig is dat die beskuldigde nie in staat is om te pleit nie of nie geweet het wat hy gedoen het nie tydens die beweerde misdaad maar dat hy 'n verdagting sou toestaan om die advokaat die geleentheid te gee om verdere getuienis omtrent die geestestoestand van die beskuldigde voor

die/.....

die Hof te lê. Na die verdagting het adv. Lapping die beskuldigde self getuienis laat aflê. Die beskuldigde het die volgende gesê:

MR. LAPPING: Have you had any sickness of the head in the past? --- Yes, I was told so.

When was this? --- I was still very young; I was about nineteen years of age.

MULLER, J.: How old are you now? --- I am 23 years of age.

MR. LAPPING: What sort of sickness was this? --- Well, I was told by my people that I used to do funny things, and not eat food and not stay at home.

What sort of treatment did you have for this? --- I was treated by Bantu medicine, that is, the medicine in a powder form and you put it on a burning coal and you inhale the fumes.

Now, have you had any repetition of this that you are aware of? --- No, I had medicine by then. Whenever I'm not feeling well, then I would inhale those fumes.

At the time that you had this sickness, when you were about nineteen, were you aware at the time that you had this sickness? --- No, I did not know that I was sick; I was told that when I was well."

Dit was die hoofgetuienis van die beskuldigde vir sover dit hierdie bepaalde ondersoek betref. Dit sal opgemerk word dat die beskuldigde nie gevra is of hy die verrigtinge begryp nie, waaroor art. 164 gaan.

In kruisverhoor het die beskuldigde o.a. gesê/....

gesê dat hy sedert 1969 nie weer Bantwamedisyne gebruik het nie,

dat hy baie goed onthou wat op die besondere dag gebeur het en hy het bygevoeg as hy n ding wil doen, dan doen hy dit.

Die regter het daarop n hele reeks vrae aan die beskuldigde gestel om sy orientasievermoë te toets, en om sy vermoë te toets om die verrigtinge te begryp. Die beskuldigde het o.a. gesê dat hy weet dat hy voor n regter verskyn en dat hy weet wat die klagte teen hom is. Na aanleiding van die feite waaroor Fanile getuienis afgelê het, het hy o.a. die volgende gesê:

„Do you remember this occasion? --- Do you mean when this incident occurred?

Yes --- When it is alleged that I killed this boy?

Yes. --- Well, M'Lord, I did not kill him alone.

No, do you remember the occasion? --- Yes I do remember it.

Clearly? --- Yes I do remember it clearly.

And do you know what happened on that day? --- Yes, I know.

You were not drunk? --- No, I don't drink intoxicating drink.

Nor under the influence of dagga or any drug? --- I do smoke dagga, and, in fact, I smoke it every day.

On that day did you smoke dagga? Fanile says you smoked cigarettes. --- Fanile did not tell

the/.....

the Court the whole truth. He tried to make himself an innocent person, that he was just a bystander there, watching these incidents, whilst in fact he is deeply involved in this; he also took part in the killing. He wouldn't just stand there, seeing that he was in my company and watched me doing all what he described here in Court."

En verder:

"But are you able today to make an answer - to put forward your defence? --- Yes, and in fact I'm prepared to make a clean breast of things, seeing that the State witness is trying to shift all the blame on to me.

And are you satisfied that there was nothing wrong with you that day? --- Well, I am satisfied, M'Lord, there was nothing wrong with me, except that I had had my dagga smoke, but I was normal, I was in my sound and sober senses."

In sy herverhoor het die beskuldigde ook die volgende gesê:

"Did you at any time laugh during this killing of the deceased? --- Yes.

At what stage? --- That was at the stage when Fanile was ~~finiding~~ finishing off the deceased with a screwdriver; deceased was on the ground then.

Why did you laugh? --- They were on the other side of the river, and I laughed out loudly.

Why did you laugh? --- Well, I just felt like laughing because of what I saw happening there.

Do you know who was the person who told the police about this crime?

MULLER, J.: What is the question?

MR. LAPPING: Who is the person who told the police about this crime? --- I did so.

Why/.....

Why did you tell them? --- The police questioned me and asked me about another youth who was in our company. They further told me that herd-boys saw a body of a person and they wanted to know from me where my companion was, and I thought to myself, 'You know what these police are asking me is the truth' (by the Interpreter: The witness uses the Afrikaans words 'Dit is waar') and my conscience worried me then, and I decided to tell them.

At the time that you told them, did you know that there was a - did you then realise that there was a possibility that you would get the death sentence for this? --- Yes, I realised that I may be sentenced to death, and I decided to come out with a clean breast of things to the police, because a dead person cannot speak for himself."

Ten slotte het die beskuldigde nog die volgende antwoord gegee:

"MULLER, J.: Did you realise, when you spoke to the police, that you might get yourself involved in a charge of murder, and that you could possibly face a death sentence? --- M'Lord, I thought at the time that I would just tell the police about this dead person so that they could go and remove his body from that spot where it was lying in an open place and where rains and bad weather was affecting it, and I thought my companion, that is, the State witness, would not come out with the truth, and we would then put up a defence that the deceased was attacked by our pursuers and murdered by them, but seeing that the State witness has come out with the truth, and is trying to shift the blame - the total blame - on to me, I have decided to come out with a clean breast of things and tell the Court that both of us did it."

Op hierdie stadium het die advokaat van

die beskuldigde die Hof toegesprek oor die geestestoestand van die beskuldigde. Die regter het daarna 'n uitspraak gelewer waarin hy o.a. verklaar dat die getuienis in verband met die geestestoestand van die beskuldigde beoordeel is met die oog om vas te stel (a) of die beskuldigde in staat was om te pleit en verhoor te word en (b) of daar 'n ondersoek moet plaasvind deur verwysing na 'n hospitaal vir sielsiekes, 'n ondersoek wat die geestestoestand van die beskuldigde betref gedurende die betrokke gebeurtenis. Die regter het verklaar dat die Hof nie die minste twyfel het nie dat die beskuldigde in staat is om verhoor te word en dat, wat betref die getuienis van Fanile en van beskuldigde self, daar geen twyfel by die Hof was nie oor die geestestoestand van die beskuldigde ten tyde van die gebeurtenis. Die Hof het die aansoek gevolglik nie toegestaan nie.

Wat art. 164 (1) betref, het die Hof

klaarblyklik bevind dat, hoewel die beskuldigde reeds gepleit het, daar geen onsekerheid was nie dat hy in staat was om die verrigtinge te begryp sodat hy in staat sou wees om sy

verdediging/.....

verdediging behoorlik te voer. Aangesien die aansoek van
beskuldigde se advokaat plaasgevind het na aanleiding van
wat Fanile se getuienis was oor die toestand van die beskuldigde
tydens die begaan van die daad, moet die aansoek egter nood-
wendig vertolk word as 'n aanduiding dat die beskuldigde geestes-
gekrenk was toe hy die daad gepleeg het en nog tydens die verhoor
geesteskrank kon wees. Op daardie stadium het die beskuldigde
se advokaat skynbaar geen opdrag gehad om die Hof in kennis
te stel dat 'n verweer van kranksinnigheid aangevoer sou word nie
maar hy het m.i. tereg, in die besondere omstandighede, die Hof
se aandag op die getuienis van Fanile gevestig.

Luidens art. 28 (1) van die Wet op Geestes-
gebreken moet 'n ondersoek ingestel word wanneer "it appears
to the judge", of, volgens die Nederlandse teks, wanneer die
regter "van oordeel" is, dat die beskuldigde geestelik gekrenk
of gebrekkig is. So 'n ondersoek vereis die aanhoor van
mediese getuienis (volgens die bewoording van die artikel nie
noodsaaklik psigiatriese of psigologiese getuienis nie) en

sou/.....

sou daar dan na so n ondersoek twyfel bestaan of die beskuldigde geestelik gekrenk of gebrekkig is, moet die beskuldigde luidens art. 28 (3) vir observasie na n inrigting verwys word.

Dit is duidelik dat onder hierdie artikel n ondersoek moet plaasvind (met aanhoor van mediese getuienis) wanneer die Hof van oordeel is dat die beskuldigde geestelik gekrenk of gebrekkig is, d.w.s. tydens die verhoor, m.a.w. hierdie ondersoek dien alleen om vas te stel of die beskuldigde bekwaam is om verhoor te word. Art. 29 van die Wet handel oor die geval wanneer gedurende die verhoor getuienis gelei word (met inbegrip van mediese getuienis) dat die beskuldigde geesteskrank was toe hy die daad begaan het en die Hof van oordeel is dat hy wel geesteskrank was. Hoewel art. 28 handel oor die vraag of die beskuldigde tydens die verhoor geesteskrank is of nie, sou dit n geval kon dek waar dit blyk dat vanweë die beskuldigde se abnormale optrede by die pleeg van die beweerde misdaad, dit moontlik is dat hy geesteskrank is, selfs al sou die beskuldigde in staat wees om die verrigtinge te begryp en al sou die verweer van geesteskrankheid nie

uitdruklik vóór of tydens die verhoor aangevoer word nie.

Aangesien op so n stadium daar nog nie sprake kan wees van n bewyslas wat uiteindelik op die beskuldigde rus nie, maar dit alleen gaan oor n ondersoek, sal n Hof geredelik n ondersoek gelas wanneer daar getuienis is waarvan afgelei kan word dat die beskuldigde geestelik gekrenk was toe hy die daad begaan het, en nog geestelik gekrenk mag wees tydens die verhoor. Dit bly egter n voorvereiste dat dit moet blyk aan die Hof dat die beskuldigde geestelik gekrenk is, maar omdat die Hof nie deskundige kennis dra van geesteskrankheid nie en omdat dit hier alleen gaan om n ondersoek (met mediese getuienis), skyn dit my dat die woorde „blyk" in art. 182 van die Strafproseswet en „van oordeel is" in art. 28 van die Wet op Geestesgebreken, („appears" in die Engelse teks) so vertolk moet word dat wanneer daar getuienis is waarvan afgelei kan word dat dit redelik moontlik is dat die beskuldigde geestesgekrenek is, dit aan die Hof sou blyk dat die beskuldigde geestesgekrenek is.

Dit kom my voor dat hierdie vertolking n sinvolle betekenis gee aan die hele prosedure wat die Wetgewer

beoog het, nl., n skyn van geesteskrankheid wat aanleiding gee tot n ondersoek met aanhoor van mediese getuienis, en daarna, indien daar twyfel sou bestaan, n verwysing na n inrigting om psigiatriese getuienis te bekom. Hierby moet egter gemeld word dat n hof, in die praktyk, dikwels sonder volledige voorondersoek, maar op prima facie gegewens n beskuldigde direk na n inrigting verwys vir observasie om psigiatriese getuienis te verkry, sodat die prosedure verkort word sonder nadeel aan die beskuldigde of die Staat. Wat in die onderhawige saak wesenlik gebeur het, is n versoek tot die Hof om te bevind dat daar aanduidings is dat die beskuldigde geestelik gekrenk was en dat weens hierdie aanduidings dit wenslik sou wees om die beskuldigde direk vir observasie te stuur sodat daarna met hom gehandel kon word volgens die bepaling van art. 28. Dis m.i. duidelik dat die Hof in die onderhawige geval op hierdie stadium van die verhoor van mening was dat daar geen voldoende aanduidings was dat die beskuldigde geestelik gekrenk was nie en derhalwe die aansoek geweier het.

Namens die beskuldigde is betoog dat die

Verhoorhof n mistasting begaan het om nie gevolg te gee nie

aan/.....

aan die aansoek namens die beskuldigde gedoen om hom na 'n

inrigting te verwys vir observasie, maar ter staving van hierdie betoog is ook 'n beroep gedoen op getuienis later in die saak afgelê, d.w.s. getuienis wat afgelê is nadat die aansoek geweier is en op wat later in die Hof gebeur het. Op hierdie stadium moet vermeld word dat aan die einde van die saak daar nie weer uitdruklik aansoek gedoen is nie om die beskuldigde na 'n inrigting vir observasie te verwys. Ek sal later verwys na wat presies gebeur het. Die afwesigheid van so 'n verdere uitdruklike aansoek in 'n saak soos hierdie, sou m.i. egter nie die Verhoorhof van die verpligting onthef het om 'n ondersoek te gelas nie, indien getuienis in die verdere verloop van die saak, saamgelees met die vorige getuienis, sou aandui dat die beskuldigde geestelik gekrenk is. Met die oog hierop, is dit nodig om na te gaan wat presies die prosesregtelike posisie was aan die einde van die verhoor en wat die aard en sterkte van die tersaaklike getuienis op daardie stadium was. Terselfdertyd sal verwys word na die feite wat aanleiding gegee het tot die twee ander spesiale aantekeninge wat gedoen is.

Na weiering van die aansoek, is die getuie

Fanile onder kruisverhoor geplaas deur die advokaat van
beskuldigde en hy is uitvoerig gekruisvra oor die rol wat hy,
volgens sy bewering, by die roof en by die moord op die ^{oorledene}
 sou gespeel het.

Hy het beweer dat vóór die roof die
beskuldigde n mes gehad het maar dat toe hulle die voertuig na
die roof verlaat het, die beskuldigde n skroewedraaier uit die
paneelkassie van die voertuig geneem het. Hy is ook gevra
of daar vóór die roof n ooreenkoms aangegaan is tussen hom, Petrus,
die beskuldigde en die oorledene aangaande wat sou gebeur indien
een van hulle n fout sou begaan, en hy het ontken dat daar so
n ooreenkoms was.

Die volgende getuie was Petrus Ndlovu,
n medepligtige tot die roof, uit wie se getuienis dit geblyk
het dat Fanile n groter rol by die roof gespeel het as wat
Fanile self aan die Hof vertel het. Hy het ook die Hof vertel
dat op die aand vóór die roof hyself, die beskuldigde, Fanile
en die oorledene n gesprek gehad het oor die feit dat hulle in
geldnood/.....

geldnood verkeer en dat hulle êrens geld moet kry. In verband met hierdie gesprek het hy die volgende gesê:

"MR. JANSÖN: What was the nature of the discussion and the outcome thereof? --- We then came to an agreement that each person will have to perform his duty, that if that person makes a mistake, he might lose his life."

Hy het verklaar dat tydens die roof elkeen van hulle met n mes gewapen was en dat nadat hulle die voertuig verlaat het, hy sy eie pad gegaan het. Hy het ook die volgende getuienis afgelê:

"And were you subsequently arrested on the 16th of the ninth Month, September that is, last year? --- Before I was arrested I met both the accused and the State witness, Fanile.

Together? --- Yes, they were together.

Yes? And what happened? --- I asked them what happened to the deceased. They told me that they did the job. (By the Interpreter: I'll have to give up the Zulu colloquial expression used by this witness, M'Lord, which is ,siwudonsile umsebenzi' - ,we have pulled the work' literally translated).

Who said that to you? --- Both of them said so, as according to our agreement.

Did you understand what they meant by using this phrase, ,We have pulled the work', or did they elaborate thereon? --- Well, I knew what they meant by using this expression. They meant that they'd killed him.

MULLER/.....

MULLER, J.: Why did they mean that? --- M'Lord, that is our language which we speak. We use these colloquial expressions, so that other people do not understand what we mean, so I knew what this meant: it meant that they had killed the deceased, as he had made the mistake there, and they acted according to our agreement.

Yes? Was anything further said about this matter?--- We then had a discussion that, well, we haven't got a full span, we must now go and get another youth to replace the one who is no longer with us, and we decided to go and get a youth called Msibanyoni from Inanda."

Na aanleiding van die bekentenis van die beskuldigde en Fanile het die regter teruggekom by die geestes-
toestand van die beskuldigde en die notule lees o.a. soos volg:

"MULLER, J.: Then, finally, on that point, on this occasion of the robbery, that day when the vehicle overturned - you know the accused very well - have you ever known anything to be wrong with him? Was he normal? You've known him since childhood. --- We were all normal, except that we had some dagga to smoke just to get the courage, that is all.

And did the dagga affect you in any way? ---
No it did not affect us."

~~In kruisverhoor het Petrus gesê dat Fanile~~
met n skroewedraaier gewapen was en niet met n mes nie. Hy
het ook verklaar dat hulle almal gereeld dagga gerook het en
dat vóór die roof hulle uit n pyp dagga gerook het. Elkeen

het/.....

het n paar trekke uit die pyp geneem en dan die pyp aan sy maat gegee. Hy het ook verklaar dat vóór die roof afgespreek is wat die taak van elkeen sou wees gedurende die roof en dat die beskuldigde die geld sou neem. Na kruisverhoor, en gedurende ondervraging deur die regter en assessore, het hy verklaar dat hy in sy hoofgetuienis na messe verwys het in die algemeen as wapens wat hulle gehad het, maar dat in werklikheid die beskuldigde n dolk gehad het en Fanile n skroewedraaier.

Na Fanile het n adjudant-speurderoffisier getuienis afgelê en o.a. verklaar dat die beskuldigde hom en sekere ander polisiebeamptes op 15 September 1971 na die plek geneem het waar die lyk van die oorledene gevind is. Met hierdie getuie is die saak vir die Staat afgesluit en daarna het die beskuldigde self getuienis afgelê. Hy het in hoofsaak bevestig wat Petrus gesê het en verklaar dat die ooreenkoms was dat hy wat n fout sou maak, gedood sou word. Omtrent die besit van dagga het hy gesê dat hulle die betrokke dag los dagga gehad het en op n vraag aan hom gestel het hy die volgende antwoorde gegee:

„How much did you smoke yourself on this day? ---
M'Lord, as I have already estimated before, that
it was about four or five ,zolls'.

Four or five ,zolls'? --- Yes.

How did it affect you? --- It did not affect me in
any way. I was normal, there was nothing wrong
with me. It's not that I had done these things
because I had smoked dagga; no, it was not
because of that."

Hy het ook verklaar dat toe hulle uit die
voertuig gevlug het, die dagga in die voertuig agtergebly het.
Die beskuldigde het vertel dat die roof ongeveer 9.30 vm.
plaasgevind het en dat nadat hulle ontvlug het, hulle besluit
het om tot ongeveer half ses of ses uur nm. hulself verskuil
te hou. Gedurende die middel van die dag het hulle begin praat
oor die fout wat nie moes plaasgevind het nie. Die beskuldigde
het oorledene se mes van hom weggevat en later het Fanile sy
skroewedraaier teen die oorledene se maag gedruk. Beskuldigde
het ^{aan} Fanile gesê hy moet wag en ^{het} weer met oorledene gepraat en
o.a. gesê:

„I said to him, ,Look here, do you realise what you
have done? I am not playing as I am now standing
here. We were not playing when we made the agree-
ment'. M'Lord, at that moment I uttered the words
which meant or conveyed more or less what Fanile
stated in his evidence before this Court, when I
said, ,The Judge himself knows that if I am now

at/.....

at large, I have no time to play'.

~~Did you say to him that you told the Judge that~~
when you come out you will shed blood? --- M'Lord,
I did not use the words, 'I will shed blood',
I said, 'I told the Judge that when I come out
of gaol, I will do whatever I feel like doing'."

Die beskuldigde het toe verduidelik dat hy
sy dolk (volgens sy eie beskrywing omtrent 15 duim lang) geneem
het, die oorledene n sny op die voorkop gegee het en toe probeer
het om oorledene se keel af te sny. Sy getuienis lees soos volg:

"MULLER, J.: What was your intention? Did you
want to cut his throat? or what did you want to
do? --- Yes, that was my intention, but I started
rather too far back because it was almost on the
side of the neck.

Did you want to cut the veins, or what did you
want to do? --- M'Lord, I was actually beheading him
- cutting off his head."

Die oorledene het weggehardloop en Fanile
het hom agtervolg en met die skroewedraaier dood gestee.

Die beskuldigde het sy ~~in~~ gedrag soos volg beskryf:

~~"Did he finish him off when he caught up with him?~~
~~--- Yes, he stabbed the deceased until the deceased~~
collapsed to the ground there, and he went on
stabbing him even whilst he was lying down there,
and I was still on the one side of the river and
they were on the other side, and I stood there
laughing, M'Lord.

MR. LAPPING: Why were you laughing? --- I was

pleased/.....

pleased by what this youth was doing. He was brave, and he really carried out what we intended doing."

Die regter het hierop weer n aantal vrae aan die beskuldigde gestel oor sy motief en of hy berou het oor sy daad en of hy die doodvonnis verwag en die volgende verskyn in die notule:

"Do you expect the death sentence? --- Yes, because the deceased also died.

Are you ready to go? --- Yes.

Was it worth it? --- Yes, it's worth it, M'Lord. If one is in power, in authority, and he feels that he should do a certain thing, he is entitled to do ~~xx~~ that. The same applies to me. If I feel like doing anything at any time, I do it.

Was it worth it in order not to go back to prison to kill and then be hanged for that? --- It's not for me to decide. What has been alleged, has really happened. If it wasn't for the State witness who told the Court what happened there, I wouldn't have come out with a clean breast of things, but seeing that he was pushing the blame on to me, I had to come out with a clean breast of things, and tell the Court the truth, that both of us did it.

Are you sorry that it happened? --- No, I'm not sorry."

Gedurende verdere ondervraging deur sy advokaat het die beskuldigde ook met die volgende te voorskyn gekom:

"At/.....

„At that stage, the deceased was lying down on the ground there, lying on his back, and I went up to him, and I noticed that the cut I had inflicted on him on his head was bleeding, and the blood was flowing down his face. Before I touched the deceased, I spoke to Fanile saying, 'Yes, my brother-in-law, if a person meets his death under these circumstances, he sometimes comes back as a ghost and keeps on worrying you of a night' and I then placed my hand on his face, as I demonstrate with the open hand full on the face, and when I lifted up my hand, it was full of blood, and I looked at it, and I laughed, and I drank that blood.

Why did you laugh? --- I was laughing at a human being's blood. Fanile then said to me, 'My brother-in-law, do you mean this person might come back as a ghost?' and he then touched the blood with the tips of his fingers, and he licked the blood with his tongue from his fingers, and he said, 'Oh, it has got salt in it'.

Why did you drink the blood? --- As I have already explained, that if one does not drink his victim's blood, that person, who was his victim, would come back at night and worry him.

And then what did you and Fanile go and do? --- There were indications there that the river had been flooded, but it had since subsided, so we picked up the deceased from where he was lying, and we went and threw him into a pool of water - stagnant water there."

In kruisverhoor het beskuldigde weer

bevestig dat die dagga wat hy die oggend gerook het hom nie geaffekteer het nie en dat hy die oorledene wou keelafsnij.

Op n vraag waarom hy die oorledene se mes weggevat het, was sy antwoord dat die oorledene hom miskien sou verdedig het omdat hulle aan hom gesê het dat hy gaan sterf en dat hulle hom gaan doodmaak. Hy het ook gesê dat toe die oorledene weghardloop hy Fanile gelas het om hom te agtervolg sodat hy nie wegkom nie. Op n vraag of iets gesê is omtrent die gebeurtenis toe hy Petrus na n paar dae weer gesien het, was beskuldigde se antwoord:

„Yes, something was said there, Petrus enquired as to the deceased's whereabouts. I replied to him, saying, 'He's dead'.

And did you elaborate on that statement that he is dead? Did you have anything further to add to that? --- I did. I said, 'He is dead. We completed the job in connection with him'. Well, when Petrus heard that the deceased was dead, he then held his thumb up, and said, 'Yes'."

vrae
Uit verdere^{vrae} gestel deur sy advokaat, die

regter en assessor Irwin, het dit geblyk dat die beskuldigde as kind by sy moeder gewoon het, tot standerd vier op n kerklike skool was en dat hy op 15 jaar begin dagga rook het en later by verskillende firma's gewerk het en omdat hy nie vaste werk kon behou nie, het hy self erken dat hy begin steel het.

Gedurende hierdie ondervraging het die volgende plaasgevind:

„MULLER/.....

„MULLER, J.: Where did you get this idea from of making this pact that if anybody made a mistake, he must die for that? --- M'Lord, I thought of that myself, because I had been convicted and sentenced and sent to gaol for a case which I knew absolutely nothing of.

And you escaped?~~there~~ --- Yes.

And you didn't want to go back? --- Yes, I was not prepared to go back.

Rather kill than go back? --- No, the killing has not got anything to do with my going back to gaol. Even if I had killed a person or not, I was still going to be captured and taken back to prison.

Then I don't see the point in your pact, if it's not to inspire terror in people that they should not slip up. --- We did not want anything to happen which is contrary to our ideas. We were not playing there.

AT THIS STAGE THERE IS A COMMOTION IN COURT AS THE ACCUSED SUDDENLY LEAPS OUT OF THE WITNESS-BOX AND ATTEMPTS TO ATTACK HIS LORDSHIP WITH A KNIFE."

Die Hof het verdaag en die besonderhede van wat net voor die verdaging plaasgevind het, word weergegee in die verklaring opgestel deur die regter wat met toestemming van die partye in die notule gevoeg is. Dit lees soos volg:

„The accused put his hands on the witness box, raised himself and jumped through them on to the floor. He then climbed on to a desk in front of the Bench. The Registrar, who normally occupies this desk, was not present in Court at the time. The accused raised both hands in the air in a threatening position, holding a clasp knife in his one hand and a black beret in the other. He hesitated/..

hesitated like this for 5 to 10 seconds. He never stood on the bench.

The accused never spoke at this stage. The accused did not threaten or attempt to stab the Presiding Judge at this stage. He merely stood there. Nothing, however, prevented him from delivering a blow.

When the Presiding Judge looked up and saw the accused standing on the Registrar's desk the accused looked away, in the direction of the clock in Court.

He then shuffled slowly along the bench towards Mr. Irwin's part of the bench, i.e. to the right of the bench viewed from the Bar. As he did so the Judge got up and left the Court, after the other assessor, Mr. Paterson. Accused appeared to hesitate for about 5 to 10 seconds in front of Mr. Irwin as well, as Mr. Irwin got out of his chair and turned it (or the Judge's chair) over towards the accused who at that time had already jumped down off the bench on to the dais. He stood in the corner for about 30 seconds and threw the knife away towards the Stenographer's chair in the well of the Court with a contemptuous gesture. Then Mr. JANS^{ON} went and forced the accused along the Jury Box to the cells. While in the corner accused had been approached along the dais behind the railing i.e. from the left by a Bantu Constable who came within about 10' of the accused at the time that the accused threw the knife away."

Na hervatting van die verhoor wou die
beskuldigde nie getuienis aflê nie en het hy gesê dat hy die
volgende oggend miskien verder sal praat. Blykbaar het
dr. van Straaten,

n/....

n medikus en Staatspatoloog, die beskuldigde ondersoek net na die gebeurtenis in die Hof en die regter het aan die beskuldigde verduidelik dat hy (die beskuldigde) die volgende dag verder kan gaan met sy getuienis maar dat intussen die getuienis van dr. van Straaten aangehoor sal word oor die toestand van die beskuldigde. Die beskuldigde het geantwoord dat hy niks met die dokter te doen het nie maar die regter het verduidelik dat hy graag die getuienis wil aanhoor. Wat die regter o.a. gesê het en wat daarop gebeur het, word soos volg deur die notule weergegee:

"It's not necessary to stand; you may sit down. I want you to listen carefully please, Jabulani.. I am going to ask ~~you~~ the doctor to tell me what he found after examining you, then I'm going to adjourn the Court till tomorrow. It seems to me you need time to compose yourself. Tell him he can be quite certain that we will not hold it against him what happened here.

BY THE ACCUSED: On the 22nd of September, 1970, you convicted and sentenced me on a charge which I knew absolutely nothing of, and, in fact, I intended beheading you, but I looked up and looked at the time, and noticed that it wasn't yet time.

MULLER, J.: Yes. Very well, I have listened to you; I have no comments to make, but you can be quite certain that that will not in any way be held against you by this Court, but in view of the fact that you are obviously under strain at the moment, I am going to adjourn the Court till tomorrow, so that you can compose yourself, as

I/....

I told you before. Perhaps if you would tell your Counsel about this case that you are so terribly perturbed about - you said that in your evidence too - and it would be most improper for me to comment on that - then your Counsel may be able to tell me what it is all about. You will understand that I know nothing about that case that you are speaking about.

BY THE ACCUSED: It was you who sentenced me. You know about it.

Nadat die beskuldigde besonderhede omtrent die vorige veroordeling gegee het, het die regter herhaal dat hy niks van die saak onthou nie en dat die advokaat van beskuldigde verder op die saak sou ingaan. Dr. van Straaten het daarna getuienis afgelê en gesê dat hy die beskuldigde ondersoek het. Op 'n vraag van die regter het hy soos volg geantwoord:

„What is the condition of the accused from the point of view of his psychological condition and emotional condition? --- Yes, I don't think it's his psychological condition, it's more emotional at present. He has a raised pulse rate, he's perspiring, and he talks in short sort of clipping sentences, which shows that he is very much agitated, and what he's mostly agitated about is the death sentence. And I think this is most probably what's upset him.”

Na verdere getuienis deur hierdie getuie het die Hof verdaag tot die volgende oggend en by hervatting het dr. van Straaten getuienis afgelê en verklaar dat hy die

beskuldigde/.....

beskuldigde weer die oggend ondersoek het en dat die beskuldigde nie meer emosioneel aangetas was nie. Die beskuldigde het egter gekla dat hy in die tronk aangerand is. Dr. van Straaten het geen merke of wonde op die beskuldigde gevind nie maar gesê dat die beskuldigde gekla het oor pyn op sy buik. Volgens Dr. van Straaten was die beskuldigde in staat om verder verhoor te word. Beskuldigde se advokaat het daarop verklaar dat die beskuldigde beweer het dat hy in die tronk op die maag geslaan is en aan 'n ketting in die gang van die tronk getrek is en graag die aanranding wou ondersoek hê. Die regter het daarop geantwoord dat hy die Polisie instruksies sal gee om die saak te ondersoek maar dat die verhoor self sal voortgaan. Hierop het die regter sekere vrae aan die advokaat gestel en dié, met die antwoorde, lees soos volg:

MULLER, J.: Mr. Lapping, I want to ask you one question at this stage: Has this accused at any stage instructed Counsel that he was previously convicted by myself of robbery?

MR. LAPPING: Not before today.

MULLER, J.: Not before yesterday, until he stated that?

MR. LAPPING: Yes.

MULLER, J.: Did you have any instructions whatsoever to apply for the recusal of the presiding judge or any of the assessors?

Mr./.....

MR. LAPPING: No, M'Lord.

MULLER, J.: What are your intentions in that regard? Have you got any instructions on that point at this stage?

MR. LAPPING: M'Lord, I wish to make no application for the recusal of the Court.

MULLER, J.: Yes, what is the accused's attitude about being tried by this Court?

MR. LAPPING: M'Lord, the accused wishes the Court to complete the case."

Die regter het hom daarop weer tot die beskuldigde gerig en gesê dat sy beweerde aanranding ondersoek sal word. Nadat die regter hom gevra het of hy iets te sê het omtrent die feit dat sy advokaat gevra het dat die verhoor verder gaan, het die beskuldigde gekla dat hoewel die regter verduidelik het dat sy gedrag in die Hof nie teen hom sou tel nie hy aangerand is en in voetboeie verskyn.

Die regter het die beskuldigde verduidelik dat dit nie die Hof was wat gelas het dat hy in voetboeie geplaas moes word nie en verder weer herhaal dat wat in die Hof gebeur het nie teen hom sal tel nie. Ook is die volgende aan hom gesê:

"I want to tell you that this Court has anxiously considered this position, to ask ourselves, whatever your attitude might be, whether we should not
recuse/....

recuse ourselves even at this late stage, and whether we can give you a fair trial, as you deserve.

I have sworn before God to give you a fair trial without fear, favour or prejudice, and that's what I propose to do, and when I say that, I overlook your attempt yesterday to kill me, also your statement that you wanted to behead me; I say no more about that, it's not worthy of any further attention."

Nadat aan die beskuldigde verduidelik is dat vrae aan hom gevra is in verband met moontlike versagtende omstandighede, is hy gevra of hy bereid is om verdere getuienis af te lê. Die beskuldigde het daarop gevra of die regter saamstem met die persone wat hom voetboeie aan laat sit het. Nadat die regter sekere vrae aan die beskuldigde gestel het en die beskuldigde die regter verseker het dat hy ongewapend is, het die regter gelas dat die voetboeie afgeneem word. Die beskuldigde was daarop bereid om weer getuienis af te lê. Vrae is aan hom deur die regter en assessor Irwin gevra en uit die antwoorde wat die beskuldigde gegee het, blyk dit o.a. dat die roof ongeveer 10 uur vm. plaasgevind het en die aanranding op die oorledene om 2 uur of 3 uur nm. Die beskuldigde het herhaal dat hy Fanile as n dapper man beskou oor die manier waarop hy die oorledene doodgemaak het. Daar was geen herverhoor deur

adv. Lapping nie, maar die beskuldigde is gevra of hy nog iets verder wou sê. Nadat die beskuldigde met sy advokaat geraadpleeg het, het hy verder gegaan met sy getuienis en 'n lang verklaring afgelê oor hoe hy vantevore weens roof skuldig bevind is terwyl hy onskuldig was, hoe hy gedreig het dat as hy uit die tronk kom hy werklik ernstige misdade sou pleeg, hoe hy ontsnap het en dat hy geen genade betoon het nie en later sekere volgelinge gekry het aan wie hy meegedeel het dat hy nie besig was om te speel nie. Oor sy gedrag in die Hof het hy o.a. die volgende gesê:

„Yes? Do you want to add anything further? --- That is why I did what I did yesterday. In fact, I intended to get up to you there and to do what I was prepared to do, but when I realised that my chances were limited, I decided against it. There is nothing further I wish to say except this, that the Court can do whatever it feels like doing to me, because I find now that my blood will be shed.”

Ten slotte het hy sy getuienis afgesluit met hierdie woorde:

„Muller, J.: Do you wish to add anything? ---

Yes, I wish to say two things, M'Lord.

M'Lord, I will be very grateful if you sentence me to death, because if you give me a term of imprisonment, you must make sure that I'm not detained in any gaol here in this country, unless I am sent to Robben Island. Well, I'll serve my sentence there because I will be in a different country. If you send me to a gaol here in this

district/.....

district, that will mean that you are selling my blood. I will either shed blood of the people or they will shed my blood."

Nadat die beskuldigde terug was in die beskuldigdebank, het die regter hom toegesprek en o.a. gesê dat na die aanhoor van betoë die Hof sou verdaag om te beslis of hy skuldig is aan moord of n mindere misdaad, en dat daarna, indien hy aan moord sou skuldig bevind word, verdere getuienis deur homself en ook die medikus aangehoor mag word in verband met versagtende omstandighede.

Daarna, op n vraag van die regter of die saak vir die verdediging gesluit is, het adv. Lapping ontkennend geantwoord en hy het dr. van Straaten herroep. Hierdie getuie is deur adv. Lapping ondervra en vrae is ook aan die getuie deur die regter en assessore gestel. Die effek van sy getuienis kan korteliks soos volg opgesom word. Die gebruik van dagga deur die beskuldigde was nie van so n aard dat daar by hom

kroniese breinbeskadiging was nie. Die beskuldigde is waarskynlik n soort van sosiale daggaroker. Die gebruik van dagga kan hom in n toestand van euforie plaas waardeur hy geweld kan pleeg. Indien hy om 9 uur of 10 uur die oggend dagga sou

gerook/.....

gerook het, sou die effek daarvan by 2 uur of 3 uur die middag uitgewerk wees. n Psigopaat is eintlik iemand met n persoonlikheidsgebrek en die beskuldigde het n psigopatiese persoonlikheid wat met misdaad in verband staan. Die feit dat hy gereeld dagga rook, sy gedrag in die Hof, die ontwikkeling van n grief by hom, die drink van die bloed, en die feit dat hy n begeerte toon om te sterf stem ooreen met die soort van psigopaatpersoonlikheid van die beskuldigde.

Nadat dr. van Straaten sy getuienis beëindig het, het die regter adv. Lapping gevra of hy nog verdere getuienis wil lei. Sy antwoord en die reaksie van die regter daarop lees soos volg:

MULLER, J.: Do you wish to lead more evidence, Mr. Lapping?

MR. LAPPING: No, M'Lord, I did contact Dr. Withinsaw, but he informed me he was unable to come without an order of the Court. If the Court feels that the Court would like to consider this matter, which I did bring up three days ago, then I leave it to the discretion of the Court.

MULLER, J.: I've given a ruling in this Court that there is nothing before us to indicate that this man is in any way insane. That is our ruling. In regard to extenuation, if you want to lead more evidence, you are free to do so."

Na aanhoor van die advokate vir die

beskuldigde en die Staat het die Hof uitspraak gegee waarin die beskuldigde aan moord skuldig bevind is. Op n vraag van die regter of die verdediging enige getuienis omtrent versag-tende omstandighede wou voorlê, was die antwoord dat die beskuldigde geen verdere getuienis wou aflê nie en dat die verdediging sy saak op hierdie aspek van die saak afsluit. Die Hof het daarna n verdere uitspraak gegee en o.a. bevind dat in die besondere omstandighede die begeerte van beskuldigde om te sterf nie n aanduiding is dat die beskuldigde n psigopaat is nie. Die regter het egter wel die volgende gesê:

"The furthest that the matter can be taken in your favour on the question whether you have a psychopathic personality, or not, is that one of my assessors is of the view that the very cruelty of your deed might indicate possibly that you have a psychopathic personality. This is a view with which I disagree. One of the assessors also disagrees with it. So that the majority of the Court disagree with that view. But it is clear that you were angry at the time when you killed this person, and it is also clear that it was a very brutal killing. We accept that you were, possibly, to some extent still under the influence of dagga at the time. We accept that you were, possibly, at the time also suffering from a very strong sense of grievance, albeit unjustified, that you were unjustifiably/..

unjustifiably convicted and sentenced to imprisonment for robbery."

Met verwysing na die grief wat beskuldigde gehad het dat hy onskuldig veroordeel is, het lui die uitspraak:

"But this grievance, together with the fact that you have a certain background, that you lived in that world of a criminal, and that you regarded this agreement as binding on you in honour, are factors which have persuaded my one assessor to hold that in your favour. You are entitled to know that I disagree with that view too, as does my other assessor."

Wat betref die gebruik van dagga het die regter die volgende gesê:

"The question of dagga has received our very serious consideration. We accept that you did smoke dagga in the course of that day, but we are convinced that at the time of this killing, if you were still under the influence of dagga, it was to a comparatively minor extent. You are an habitual dagga-smoker; you yourself stated that it did not affect you, it only made you feel strong. There is evidence that after four hours, the effect will wear off, as the doctor has stated. We must also bear in mind that you the previous day already had contemplated the possibility of killing in case there should be any mistake. You were not all the time under the influence of dagga; you had a sound night's sleep; and you knew full well what the agreement was. You foresaw the consequences if it should be carried out. You knew that it was wrong to kill, although you believed in your own mind, as you say, that you had the right to kill because that man had agreed voluntarily to be killed. We are prepared to take these circumstances as far as we can in your favour. But they do not amount to extenuating circumstances." Met/.....

Met verwysing na sekere ander aspekte wat

by hierdie appèl nie van belang is nie, en wat tesame met wat hierbo genoem is, die een assessor oortuig het dat daar wel versagtende omstandighede was, het die meerderheid van die Hof beslis dat daar geen versagtende omstandighede was nie. Die beskuldigde het daarna 'n reeks vorige veroordelings erken wo. 'n paar weens diefstal en twee weens roof. Op die moordklag is hy ter dood veroordeel en ten opsigte van die aanklag van diefstal van 'n motorvoertuig is hy veroordeel tot gevangenisstraf ter voorkoming van misdaad.

Wat betref die betoog dat die Hof 'n mistasting begaan het deur die beskuldigde nie vir observasie te verwys nie, is dit nodig om die prosessionele gebeure in die korrekte juridieke raam te plaas. Die eerste aansoek namens die beskuldigde gedoen, was 'n aansoek om die beskuldigde direk vir observasie te verwys. Die Hof kon dit gedoen het, indien daar redelik voldoende gegewens omtrent geesteskrankheid was, of, die Hof kon ook 'n ondersoek gelas het met aanhoor van mediese getuienis en daarna, indien daar twyfel bestaan het, die beskuldigde vir observasie verwys het. Na die aansoek gedoen is, het die Hof

verdere/.....

verdere getuienis aangehoor wo. dié van die beskuldigde self
~~en, sonder aanhoor van mediese getuienis, die aansoek afgewys.~~

Daarna het die saak voortgegaan maar, voordat die uitspraak
gelewer is, het dr. van Straaten getuienis afgelê. Hy is as
getuie gelei deur adv. Lapping nadat die Hof uitdruklik te kenne
gegee het dat die Hof eers die skuld of nie van die beskuldigde
sou oorweeg en daarna verdere getuienis sou aanhoor omtrent
versagtende omstandighede. Dr. van Straaten se getuienis het
nie aangetoon dat die beskuldigde tydens die begaan van die
daad of tydens die verhoor geesteskrank was nie.

Na dr. van Straaten se getuienis is
adv. Lapping gevra of hy nog verdere getuienis wou voorlê waarop
hy ontkenkend geantwoord het. Op dié finale stadium was daar dus
wel mediese getuienis omtrent die geestestoestand van die beskul-
digde en dit blyk uit die opmerking van die regter in antwoord op
adv. Lapping se suggestie wat reeds hierbo aangehaal is, dat
~~die Hof se oorspronklike oordeel omtrent die afwesigheid van~~
geesteskrankheid nie deur die latere getuienis o.a. van Petrus,
van die beskuldigde self en van dr. van Straaten gewysig is nie.

Tereg is m.i. namens die beskuldigde betoog

dat/.....

dat die getuienis as geheel beskou moet word om die vraag te beantwoord of die Hof n mistasting begaan het. Indien dit gedoen word, blyk dit dat, hoewel na n oorweging van sekere van die getuienis van Fanile en van die beskuldigde, die aansoek om beskuldigde vir observasie te stuur, geweier is, die geestestoe-stand van die beskuldigde tydens die res van die verhoor pertinent onder die aandag van die Hof was en ten slotte op ver-soek van die verdediging mediese getuienis oor die beskuldigde se geestestoe-stand afgelê is. Dit skyn my dat die vraag in die onderhawige saak dus benader moet word, nie asof daar net onder art. 28 (1) geweier is om n ondersoek in te stel met mediese getuienis nie, maar asof daar wel n ondersoek was met mediese getuienis onder art. 28 (2) en (3) van die Wet, en of die Hof in hierdie omstandighede redelikerwyse n twyfel moes gehad het omtrent die geesteskrankheid van die beskuldigde, sodat hy vir observasie verwys moet word.

In hierdie Hof is betoog dat dit duidelik uit die getuienis blyk dat die beskuldigde geesteskrank was toe hy die daad begaan het, en dat die Hof die beskuldigde vir observasie moes verwys het, soos gebeur het in R. v. Linda, 1959 (1) S.A.

104 (N), veral omdat in die onderhawige saak, soos in die

Linda-saak/

Lindasaak, die beskuldigde pro deo verdedig is. Wat gebeur het

in die Lindasaak, is dat die pro deo-advokaat die Hof vóór die verhoor in kennis gestel het dat uit konsultasies wat hy met die beskuldigde gehad het en uit die notule van die verloopige verhoor hy die moontlikheid moes oorweeg dat die beskuldigde, hoewel bekwaam om verhoor te word, geesteskrank was toe hy die daad begaan het. Sonder beswaar van die Staat is die beskuldigde vir observasie verwys. Hierdie metode wat gevolg is in die Lindasaak, is nie ongewoon nie en vind gereeld in die praktyk plaas. Die feite in die onderhawige saak is anders omdat die eerste suggestie van moontlike geesteskrankheid gedoen is nadat Fanile n sekere beskrywing gegee het oor hoe die beskuldigde gelyk het toe die moord plaasgevind het. Op daardie stadium was die Hof m.i. ten volle geregtig om meer getuienis aan te hoor oor die moontlikheid van geesteskrankheid. Uit die verdere getuienis van Fanile, van Petrus, van die beskuldigde self en van dr. van Straaten, kan m.i.

nie bevind word nie dat die Hof redelikerwyse moes getwyfel het dat die beskuldigde geesteskrank was toe die daad begaan is en tydens die verhoor nog geesteskrank kon wees. Aan die einde

van/....

Abstract

van die saak het dit m.i. geblyk dat die beskuldigde n leier was van n klein roofbende, dat hy ontsnap het uit die tronk en alles in sy vermoë sou doen om nie weer gevang te word nie, dat daar n beplande roof was en n ooreenkoms dat enige lid van die bende wat n fout begaan, met die dood gestraf sou word en dat die beskuldigde se hele gedrag dié was van n gedetermineerde en gewetelose leier wat koelbloedig die oorledene wou vermoor. Enkele eienaardighede in sy gedrag wat vir n beskaafde persoon „abnormaal" mag voorkom, is versoenbaar met die primitiewe en fatalistiese karakter van die beskuldigde. Hy het self verduidelik waarom hy gelag het nadat die oorledene gedood is. Hy was trots op Fanile wat n getroue volgeling blyk te gewees het. Die drink van die bloed van die oorledene, waardeur hy die gees van die oorledene wou besweer, is n voorbeeld van n bekende oeroue primitiewe simboliese handeling, gegrond op bygeloof. In prof. Flugel se werk Men and their Motives (1934) is daar n hoofstuk deur Ingeborg Flugel waarin o.a. op bl. 225 t.o.v. die bekende vossejag in Engeland gesê word: „When a person - nowadays usually a child - is present at a kill of a fox for the first time, the Master, taking some severed portion/.....

[illegible]

portion of the animal smears some of the blood upon the face of the person, who is not allowed to wash it off until the evening." Later, op bl. 237, word verwys na die gebruik om bloed te smeer by ^{inlywing} ~~inlywing~~ seremonies van primitiewe volke en word gesê: "The smearing of blood upon the face may even be a shortened and symbolic expression of the more primitive practice of drinking the blood." Die drink van die bloed van 'n slagoffer het ook andere betekenis en in dr. H. Obbink se werk De Godsdienst in zijn Verschyningsvormen (1931) waar hy handel oor die primitiewe opvattinge oor die lewensgees, die "mana", noem hy o.a. op bl. 36 die gebruik om liggaamsdele te eet om die "mana" te verkry, maar hy verklaar ook dat bv. die bloed gedrink word om 'n gevreesde gees van die dooie persoon te vernietig. Dit is presies wat die beskuldigde in die onderhawige saak volgens sy eie getuienis wou doen.

Die beskuldigde se gedrag in die Hof toon dat hy deur nalatigheid van gevangenis- of polisiebeamptes met voorbedagde rade met 'n mes die Hof binnegekom het reeds wetende dat die regter wat hom verhoor, dieselfde regter was wat hom vantevore veroordeel het. Op die vorige dag het hy erken dat

hy/.....

hy bewus daarvan was dat die doodstraf op hom gelê kon word.

Indien in aanmerking geneem word sy fatalistiese en op weerwraak en straf gefundeerde lewensbeskouing, is hierdie poging om die regter aan te val, wat hy gestaak het omdat volgens hom sy kanse te beperk was, nie 'n aanduiding van geesteskrankheid nie maar van sy selferkende primitiewe en wreedaardige karakter.

Namens die appellant is verder betoog dat nadat die beskuldigde die regter bedreig het, die regter hom moes onttrek het, nieteenstaande die feit dat die beskuldigde daarna uitdruklik gevra het dat die saak moes voortgaan. Daar is betoog dat weens die gepoogde aanval van die beskuldigde op die regter, die indruk geskep kon wees dat die regter daarna nie onbevange sy plig sou uitvoer nie en dat die regter homself moes onttrek het weens hierdie indruk wat geskep kon wees. Daar is genoem dat hierdie insident in die Hof in koerante en oor die radio gepubliseer is en dit is betoog dat "a right minded person could think that there was a real likelihood of bias on the ~~part~~ of the Court". In hierdie verband is ons verwys na 'n Engelse beslissing in die Court of Appeal Metropolitan

Properties Co. (F.G.C.), Ltd. v. Lannon and Others, (1968) 3

All.E.R. 304. Verwysende op bl. 309 van die verslag na die Engelse reg, verklaar Lord Denning o.a. dat „A man may be disqualified from sitting in judicial capacity on one of two grounds. First, a 'direct pecuniary interest' in the subject matter. Second, bias in favour of one side of (or?) against the other". In verband met die begrip „a real likelihood of bias" sê hy: „this is a matter on which the law is not altogether clear" maar dan noem hy die ook in ons regspraak veel aangehaalde gesegde van Hewart, C.J. in R. v. Sussex Justices, Exp. McCarthy, 1924 1 K.B. op bl. 259: „... it is not merely of some importance but is of fundamental importance that justice should not only be done but should manifestly and undoubtedly be seen to be done". Hierdie stelling gee natuurlik nie die antwoord op die vraag wanneer in n besondere geval die skyn van regverdigheid in die regspleging aangetas is nie. Daarom — is daar in die loop van die tyd na een of ander toets gesoek. Oor die bewoording van hierdie toets het in die Engelse regspraak verskil van mening ontstaan, waarna verwys word in die

uitspraak/....

uitspraak in die Metropolitansaak, maar dit is m.i. nie nodig om hierdie huishoudelike geskil in die Engelse regspraak te behandel nie. Na hierdie geskil is wel verwys o.a. in n beslissing in die Suidwes-Afrika Afdeling in Smith v. Ring van Keetmanshoop van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, Suidwes-Afrika en andere, 1971 (3) 353, en in R. and Another v. Frya and Another, 1963 (3) S.A. (F.S.C.) 459. Ek sal aanvaar dat die heersende toets in die Engelse reg in hierdie verband ^{dié/} is soos uitgedruk deur Lord Denning in die Metropolitansaak op bl. 310:

"The court looks at the impression which would be given to other people. Even if he was as impartial as could be, nevertheless, if right-minded persons would think that, in the circumstances, there was a real likelihood of bias on his part, then he should not sit. And if he does sit, his decision cannot stand."

Die algemene beginsel in die Romeins-

Hollandse reg is duidelik en bevat die grondreël dat niemand

in sy eie saak regter kan wees nie. Uit die geskrifte van die

skrywers en sekere wetgewende bepalings blyk dit dat by die

toepassing van hierdie grondreël n regter by die beoordeling

van n saak uitgesluit word wanneer nie alleen eie belang,

maar/.....

maar ook n neiging of gesindheid ten opsigte van een van die partye, hom anders sou kon laat oordeel as wat die onpartydigheid eis, sodat daar rede bestaan, nieteenstaande die regter se eie voorneme, om vir partydigheid aan sy kant te vrees. Merula, Manier van Procederen 4,4, verwys na twee hoofgronde waarop n regter gevra kan word om te rekuseer nl. onbevoegdheid en omdat hy „suspect" is, d.w.s. dat hy onder verdenking ■staan van moontlike partydigheid, en hy noem sekere voorbeelde. Kyk ook Damhouder, Practyke van Criminele Zaken, hoofstuk CXXV. Hoever die Romeins-Hollandse reg gegaan het om die skyn van partydigheid te vermy blyk uit verskillende bepalinge, sien bv. Kersteman, Academie d'r Jonge Praktizijns, bl. 550, waar gesê word:

„Het is een permanente Wet, over al in deeze Landen gerecipieert geworden, dat in qualiteit als Rechters, in een Cöllegie van Justitie, niet te gelyk occupeeren mogen Vader en Zoon, nog twee Broeders het zy in de Bloede, het zy door Aanhuwelyking, en vervolgens meer anderen, elkanderen in gelyke verbode Graaden van Consanguiniteit of Affiniteit bestaande."

Oor sekere ander bepalinge het daar verskil van mening bestaan, maar vir doeleindes van hierdie uitspraak is dit nie nodig om die vraag te beantwoord watter van die bepalinge vandag nog geldig sou wees nie.

Aan die ander kant is dit ook duidelik dat in die Romeins-Hollandse reg van die standpunt uitgegaan is dat/.....

dat geen wraking toegelaat word nisi ejus causa lege vel
statuto ~~pro~~ approbata sit, en dat daar n presumpsie bestaan
pro judice competentiae, scilicet et integritatis, Kyk die
Consultatien van Schrassert 1, 27, en ook Voet 5, 1, 43.
Ook meld o.a. Voet 5, 1, 46 dat onbenullige gronde vir wraking
nie voldoende is nie. Hy stel dit so (Gane se vertaling):

"Trivial reasons insufficient for recusation. -
Otherwise however no favour should be shown to
trivial and foolish reasons for suspicion, such
as are now and then found to be set up either
in malice or thoughtlessness. It seems that we
should rather believe that those who are bound by
a sworn and tested loyalty, and have been raised
to the function of judging for their eminent
industry and dignity, will not so readily and for
such slender causes depart from the straight path
of justice and give judgment in defiance of their
own inner sense of duty."

Regspiegling geskied by ons (soos in alle beskaafde
lande) in die openbaar, met sekere noodsaaklike uitsonderings,
en met die oog op die algemene vertroue wat in die regspiegling
behoort te bestaan, is onpartydigheid van die regter nie net
van belang vir n party wat in die saak betrokke is nie, maar
ook van algemene belang. Op grond hiervan behoort m.i. n regter
nie n saak te verhoor nie wanneer dit gesê kan word dat daar

omstandighede is waardeur die regterlike onpartydigheid, in die algemeen, wesenlik benadeel sou kon word, en dit is die taak van die regter self, in elke konkrete geval, om te oordeel of die omstandighede van so n aard is dat daardie benadeling sou kon gebeur. Wat die onderhawige saak betref, is dit van algemene belang dat n regter by die aanvaarding van sy amp n eed aflê dat hy aan alle persone op gelyke voet reg sal laat geskied sonder vrees, begunstiging of vooroordeel. Na my mening strek die vereiste van vreesloosheid van n regter oor die hele gebied van sy ampswerk. Hy behoort vreesloos te wees vir dreigemente vóór of gedurende die verhoor van n saak en ook vreesloos oor die konsekwensies van sy uitspraak. Dit is m.i. ook van die grootste belang vir die regspleging self dat n regter toon dat hy vreesloos is omdat anders die vertroue in die regspleging ernstig ondermyn sou word en die regspleging self verydel mag word. Aan die ander kant spreek dit vanself dat wanneer dit uit omstandighede in n saak sou blyk dat n regter weens vrees wel sy onpartydigheid prysgegee het, hy nie bevoeg sou wees om die saak te verhoor nie.

In/.....

In die onderhawige saak het die regter

in die openbaar dit ondubbelsinnig en by herhaling gesê dat wat gebeur het in die Hof nie teen die beskuldigde sou geld nie en dit is ook nie betoog dat die verhoor verder deur die regter met n onbevange gemoed afgehandel is nie. Daar is betoog dat regsinnige mense deur wat in die pers verskyn het die indruk kon kry dat die regter bevooroordeel kon wees. Uit die aard van die saak kan koerante selde of ooit die verhoor van n saak volledig weergee en die ondervinding het ook geleer dat, veral in sekere soort sake, koerante geneë is om alleen dié soort getuienis te publiseer wat in hulle kraam pas. Selfs regsinnige mense kan dus skewe voorstellings van die regspleging kry indien hulle hul op koerantverslae verlaat. Dit mag selfs wees dat n regsinnige leser weens die manier waarop n publikasie in n koerant geskied het, die indruk kon kry dat die regter bevooroordeel kon wees, maar dit is ondenk-

baar dat n regter hom om daardie rede van n saak moet onttrek. Wat die regter in die onderhawige saak moes besluit, en wat hierdie Hof tans moet besluit, is of die gestaakte poging

van die beskuldigde om die regter aan te val, objektief gesien,

wesenlik die onpartydigheid van die regter kon benadeel.

Aangesien daar n vermoede bestaan dat n regter sy taak sonder vrees sal uitvoer, kan dit m.i. onmoontlik bevind word dat n bedreiging of n poging om die regter aan te rand, sonder meer, n feit is wat in die algemeen die onpartydigheid van die regter wesenlik sou kon benadeel. Die weiering van die regter om hom te onttrek was m.i. dus geen onreëlmatigheid nie.

Die laaste spesiale aantekening handel oor n beweerde teenstrydigheid tussen n skriftelike verklaring wat die getuie Petrus aan die Polisie afgelê het toe hy aangehou is as vermeende medepligtige by die moord op die oorledene en die getuienis wat hy later in die Hof afgelê het. Dit is gemene saak dat Petrus nie in die skriftelike verklaring melding gemaak het nie van die ooreenkoms, aangegaan vóór die roof, dat ~~n lid van die bende gedood sou word indien hy n fout begaan.~~

n Paar dae voor die verhoor het hy wel aan die advokaat van die Staat die ooreenkoms gemeld. Dit is ook gemene saak dat die getuie Petrus in sy verklaring gesê het, in verband met

wat/.....

wat gebeur het na die moord op die oorledene: „a few days

later Japie and Fanile again came to my house. I asked them what has happened to our driver Baba. They told me that they departed from him in the bush". Soos reeds uit sy aangehaalde getuienis blyk, het hy in die Hof verklaar dat die twee persone aan hom gesê het: „we have pulled the work". Dit is ook gemene saak dat nadat Petrus sy verklaring aan die Polisie gedoen het, hy later aan die Staatsadvokaat meegedeel het dat die beskuldigde gesê het dat hy alleen die oorledene doodgemaak het.

Daarbis betoog dat hierdie teenstrydighede van so n aard is dat die aanklaer dit aan die Hof moes openbaar het.

In R. v. Steyn, 1954 (1) S.A. 324 op bl. 337, het hierdie Hof dit uitdruklik gestel dat wanneer daar n ernstige teenstrydigheid bestaan tussen die bewysmateriaal

wat n getuie aan die Staat gelewer het en wat hy onder eed in die Hof aflê, dit altyd die plig van die aanklaer is om die aandag van die Hof op so n teenstrydigheid te vestig,

en/.....

en ook die verklaring beskikbaar te stel vir doeleindes van kruisverhoor, tensy spesiale en dwingende redes daarteen bestaan.

In die lig van die getuienis as n geheel beskou, is die verskil van wat in die skriftelike verklaring van Petrus staan en die getuienis wat hy afgelê het m.i. nie teenstrydighede van so n aard dat daar n plig op die Staatsadvokaat was om die Hof se aandag daarop te vestig nie. In elk geval, al sou die advokaat van die beskuldigde die verklaring gehad het, sou hy nie die getuie Petrus daaroor kon kruisvra nie omdat die beskuldigde die ooreenkoms erken het, en ook erken het dat hy medepligtig was aan die moord op die oorledene. Die advokaat van die beskuldigde moes geweet het wat die getuienis van die beskuldigde sou wees, en kon dus nie aan Petrus stel dat sy getuienis nie waar was nie.

Daar is ten slotte betoog dat die Hof gefouteer het deur nie te bevind dat daar versagtinge omstandighede was nie. Die Hof was bewus van die ouderdom van die beskuldigde en het sorgvuldig ingegaan op die persoonlikheid van die beskuldigde en die vraag of die gebruik van dagga

enige versagtende rol by die misdaad kon gespeel het. Die Hof het eenparig bevind dat die beskuldigde nie as n psigopaat beskou kon word nie in die sin dat hy daad pleeg waarvan hy die gevolge nie kan voorsien nie of dat hy n sgn. doodsebegeerte sou gehad het en daardeur homself valslik by die moord betrek het, soos namens die beskuldigde betoog is. Een van die assessore het, soos reeds hierbo aangetoon, die mening gehuldig dat die wreedheid van die moord moontlik n aanduiding kan wees van n psigopatiese persoonlikheid. Na my mening kan die meerderheidsbeslissing nie aangeveeg word nie. Maar al sou die beskuldigde as n psigopaat beskou kon word, hoef dit op sigself nie as versagtende omstandigheid geag te word nie. Dit sal in elke konkrete geval afhang van die soort psigopaat wat hy is en daar kan ook bykomstige faktore wees wat n Hof kan beweeg om in n besondere geval die psigopatiese persoonlikheid van die beskuldigde as n versagtende omstandigheid te beskou.

Sien bv. S. v. Nell, 1968 (2) S.A. 576 (A.D.) en S. v. Webb (1), 1971 (2) S.A. 340. Ook wat die moontlike invloed van

dagga betref, kan dit nie gesê word dat die Hof gefouteer
het nie.

Die appèl word van die hand gewys.

APPELREGTER.

WESSELS, AR.

MULLER, AR.

} Stem saam.